Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

21 юни 2018 година*

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Компетентност при индивидуални трудови договори — Член 20, параграф 2 — Работодател, срещу когото е предявен иск пред съдилищата на държавата членка по местоживеене — Насрещен иск, предявен от работодателя — Определяне на компетентния съд“

По дело C-1/17

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Corte d'appello di Torino (Апелативен съд Торино, Италия) с акт от 21 декември 2016 г., постъпил в Съда на 2 януари 2017 г., в рамките на производство по дело

Petronas Lubricants Italy SpA

срещу

Livio Guida,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen, председател на състава, J. Malenovský, M. Safjan (докладчик), D. Šváby и M. Vilaras, съдии,

генерален адвокат: Y. Bot,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за Petronas Lubricants Italy SpA, от L. Failla, G. Crespi и A. Valentini, avvocati,

– за г-н Guida, от U. Oliva и C. Germano, avvocati,

– за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от P. Pucciariello, avvocato dello Stato,

– за Европейската комисия, от M. Heller и F. Moro, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 7 март 2018 г.,

* Език на производството: италиански.

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 20, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Livio Guida с местоживеене в Полша и бившия му работодател — дружеството, учредено съгласно италианското право — Petronas Lubricants Italy SpA (наричано по-нататък „PL Italy“), установено в Италия, във връзка с уволнението на г-н Guida от това дружество.

Правна уредба

3 Съображения 11, 12, 13 и 15 от Регламент № 44/2001 гласят следното:

„11) Правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато основанието на спора или автономията на страните изисква или предполага различен свързващ фактор. Местоживеенето на правния субект трябва да се определи автономно, така че общите правила да се направят по-прозрачни и да се избегнат конфликти на юрисдикции.

12) Наред с местоживеенето на ответника трябва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто упражняване на правосъдие.

13) Във връзка със застраховането, потребителските договори и трудовата заетост, по-слабата страна трябва да бъде защитена от правила за компетентност, които са в по-висока степен благоприятни за нейните интереси, отколкото предвиждат общите правила.

[…]

15) В интерес на хармоничното упражняване на правосъдие е необходимо да се минимизира възможността от едновременни производства и да се гарантира, че в две държави членки няма да се произнасят противоречащи си съдебни решения. Трябва да съществува ясен и ефективен механизъм за решаване на висящи дела (lis pendens) и свързани с тях производства и за отстраняване на проблемите, които произтичат от национални различия като тези във връзка с определянето на времето, към което едно дело се счита за висящо. За целите на настоящия регламент това време трябва да се определи автономно“.

4 Съгласно член 6, точка 3 от този регламент, който е част от глава II, раздел 2, озаглавен „Специална компетентност“, срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен в друга държава членка „насрещен иск, произтичащ от същия договор или факти, на които се основава първоначалният иск, в съда, пред който е висящо първоначалното дело“.

5 Раздел 5 от глава II на посочения регламент, който включва членове 18—21 от Регламента, предвижда правилата за компетентност при индивидуалните трудови договори.

6 Член 18, параграф 1 от същия регламент гласи:

„По дела във връзка с индивидуални трудови договори компетентността се определя от разпоредбите на настоящия раздел, без да се засягат разпоредбите на член 4 и член 5, точка 5“.

7 Член 19 от Регламент № 44/2001 предвижда:

„Срещу работодател с местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск:

1. в съдилищата на държавата членка, където има местоживеене, или

2. в друга държава членка:
   а) в съдилищата по мястото, където [работникът или служителят] обичайно осъществява дейността си, или в съдилищата по мястото, където последно е осъществявал дейност, или
   б) ако работникът или служителят не осъществява обичайно или не е осъществявал обичайно дейността си в никоя държава, в съдилищата по мястото, където дейността, за която е нает работникът или служителят, е разположена или е била разположена“.

8 Съгласно член 20 от същия регламент:

„1. Работодател може да заведе дело само в съдилищата на държавата членка, където работникът или служителят имат местоживеене.

2. Разпоредбите на настоящия раздел не засягат правото да се предяви насрещен иск в съда, в който в съответствие с настоящия раздел е висящо основното дело“.

9 Член 21 от посочения регламент гласи следното:

„Разпоредбите на настоящия раздел могат се дерогират само със споразумение за предоставяне на компетентност:

1. което е сключено след възникване на спора, или

2. което допуска работникът или служителят да заведат дело в съдилища, различни от тези, указани в настоящия раздел“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

10 Г-н Guida е нает през 1982 г. от PL Italy, а през 1996 г. е командирован в полското свързано предприятие Petronas Lubricants Poland sp.zo.o. (наричано по-нататък „PL Poland“), 100 % от капитала на което е собственост на PL Italy и в което той изпълнява функциите на генерален директор, а считано от 1998 г., е на длъжност ръководител. През 2001 г. той сключва с PL Poland „паралелен“ срочен трудов договор, към който е приложимо полското право, договор, който е подновяван неколкократно, като срокът на последния договор е следвало да изтече на 30 април 2016 г. С две писма от 17 и 29 април 2014 г. му се вменяват няколко дисциплинарни нарушения. Той е упрекван по-конкретно в това, че е искал и неколкократно получавал от PL Poland възстановяване на разноски за твърдени професионални пътувания, които всъщност се отнасяли за периоди, през които той е бил в отпуск, че е въвел в заблуждение PL Italy по отношение на изплащането на сумите, предназначени за гарантиране на нетната стойност на получаваното в полски злоти възнаграждение за 2012 г. и 2013 г., обявявайки пред посоченото

дружество по-благоприятен за него обменен курс на полската злота и еврото от официалния обменен курс, и че всяка година неправомерно е получавал плащане от PL Poland като обезщетение за неизползван годишен отпуск за периода 2008—2014 г.

11 С писмо от 28 май 2014 г. г-н Guida е уволнен от PL Italy с твърдението, че е налице „основателна причина“. С друго писмо от същата дата той е уведомен, че трудовото му правоотношение с PL Poland се прекратява.

12 На 31 юли 2014 г. г-н Guida предявява иск срещу PL Italy пред Tribunale di Torino (Градски съд Торино, Италия) да обяви уволнението от страна на PL Italy за неоснователно и във всички случаи — за незаконно, и да осъди това дружество да му изплати обезщетенията, предвидени от италианското законодателство при незаконно уволнение, както и PL Italy да бъде осъдено да заплати обезщетение за неимуществени вреди, претърпени поради обидния характер на уволнението му. За целта г-н Guida се позовава на пропускане на срока и на общата формулировка на вменените му дисциплинарни нарушения, както и на това, че не е извършил приписваните му деяния.

13 На 5 декември 2014 г. PL Italy се конституира като страна в производството и представя становище за отхвърляне на исканията на г-н Guida. С насрещен иск дружеството претендира за осъждането на г-н Guida да възстанови сумата от 143 816,29 EUR, които били недължимо получени под формата на възстановяване на разходи за командировки, на обезщетения за неизползвани годишни отпуски и на извършено надплащане за неправилно изчислен обменен курс полска злота/евро, като уточнява, че PL Poland му е прехвърлило тези вземания с акт от 3.12.2014 г.

14 Г-н Guida изтъква, че по силата на член 20, параграфи 1 и 2 и на член 6, точка 3 от Регламент № 44/2001 италианският съд не е компетентен да разглежда насрещния иск, предявен от PL Italy.

15 С решение, обявено на 14 септември 2015 г., Tribunale di Torino осъжда PL Italy да заплати на г-н Guida сумата от 100 000 EUR като обезщетение за неимуществени вреди поради обидния характер на неговото уволнение и отхвърля иска в останалата му част, като по отношение на насрещния иск, предявен от PL Italy, се обявява за некомпетентен в полза на полския съд.

16 В това отношение този съд установява, че г-н Guida е доказал с представени от него документи, че неговото местоживеене е в Полша.

17 Същевременно обаче съдът съобразява, че член 20, параграф 2 от Регламент № 44/2001 предвижда изключение от задължението на работодателите да предявяват искове срещу своите служители в държавата членка по тяхното местоживеене, като изключението се прилага само когато работодателят претендира вземания, възникнали в неговата правна сфера, но не се прилага, когато работодателят претендира вземания, които първоначално не са били негова собственост, а са придобити впоследствие по силата на договор.

18 PL Italy подава въззивна жалба срещу това решение пред Corte d’appello di Torino (Апелативен съд Торино, Италия) — запитващата юрисдикция — с която прави искане за отмяна на решението в частта, в която е осъдено да заплати обезщетение за неимуществени вреди и с която потвърждава предявения от него насрещен иск.

19 Посочената юрисдикция иска да установи дали от гледна точка на член 20, параграф 2 от Регламент № 44/2001 е възможно работодател с местожителство в държава — членка на Европейския съюз, срещу когото е предявен иск от бивш негов служител пред съд на тази държава членка, в съответствие с член 19 от Регламента, да предяви насрещен иск срещу служителя пред съда, сезиран с първоначалния иск.

20 В случай че такава възможност би могла да се изведе от член 20, параграф 2 от Регламент № 44/2001, запитващата юрисдикция иска да установи дали тази разпоредба предполага компетентност на съда, сезиран с първоначалния иск, включително когато, от една страна, работодателят предявява насрещен иск за вземане, прехвърлено от друго лице, което по силата на паралелен трудов договор по същото време е работодател на същото лице, и от друга страна, насрещният иск се основава на договор за прехвърляне на вземания, сключен между работодателя, срещу когото е предявен искът, и първоначалния носител на вземането след предявяването на първоначалния иск от работника.

21 При тези обстоятелства Corte d'appello di Torino (Апелативен съд Торино, Италия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Допуска ли член 20, параграф 2 от Регламент № 44/2001 работодател, установен на територията на [държава членка], срещу когото бивш негов служител предявява иск пред съд на държавата членка по своето местоживеене (в съответствие с член 19 от Регламента), да предяви насрещен иск срещу служителя пред съда, сезиран с първоначалния иск?

2) В случай на утвърдителен отговор на първия преюдициален въпрос, допуска ли член 20, параграф 2 от Регламент № 44/2001 компетентност на съда, сезиран с първоначалния иск, включително когато предмет на предявения от работодателя насрещен иск не е вземане, което първоначално е било негово, а вземане, което първоначално е принадлежало на друг субект (който в същото време е работодател на същия работник по силата на паралелен трудов договор), и насрещният иск се основава на договор за прехвърляне на вземания, сключен между работодателя и първоначалния носител на вземането след предявяването на първоначалния иск от работника?“.

По преюдициалните въпроси

22 С тези преюдициални въпроси, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 20, параграф 2 от Регламент № 44/2001 следва да се тълкува в смисъл, че дава на работодателя правото да предяви пред съда, редовно сезиран от работника с първоначалния иск, насрещен иск, който се основава на договор за прехвърляне на вземане, сключен между работодателя и първоначалния носител на вземането, след като първоначалният иск е бил предявен.

23 В това отношение следва да се припомни, от една страна, че относно споровете, свързани с трудови договори, раздел 5 от глава II на Регламент № 44/2001 въвежда редица правила, които, видно от съображение 13 от Регламента, имат за цел да защитят по-слабата страна по договора чрез правила относно компетентността, които са по-благоприятни за интересите на тази страна (решение от 14 септември 2017 г., Nogueira и др., C-168/16 и C-169/16, EU:C:2017:688, т. 49).

24 Всъщност тези правила дават възможност на работника да предяви иск срещу своя работодател пред съда, който счита за най-близък до своите интереси, като му признават възможността да предяви иск пред съдилищата на държавата членка по местоживеене на работодателя, или пред съда по мястото, където осъществява обичайно дейността си, или, ако дейността не се осъществява в една и съща държава, в съда по мястото, където дейността, за която е нает работникът или служителят, е разположена. Разпоредбите от посочения раздел ограничават и възможността за избор на съд от страна на предявяващия искания срещу работника или служителя работодател, както и възможността за дерогиране на определените в Регламента правила на подсъдност (решение от 14 септември 2017 г., Nogueira и др., C-168/16 и C-169/16, EU:C:2017:688, т. 50).

25 От друга страна, разпоредбите, съдържащи се в раздел 5, глава II от Регламент № 44/2001, имат не само специален, но и изчерпателен характер (решение от 14 септември 2017 г., Nogueira и др., C-168/16 и C-169/16, EU:C:2017:688, т. 51).

26 Що се отнася до насрещните искове, правилото, предвидено в член 6, точка 3 от Регламент № 44/2001, е включено в член 20, параграф 2 от посочения регламент (решение от 22 май 2008 г., Glaxosmithkline и Laboratoires Glaxosmithkline, C-462/06, EU:C:2008:299, т. 22).

27 Вследствие на това, видно от самия текст на член 20, параграф 2 от Регламент № 44/2001, прибягването от работника до правила за компетентност, които са по-благоприятни за неговите интереси, не трябва да накърнява правото на предявяването на насрещен иск пред съда, който е сезиран с първоначалния иск.

28 От това следва, че щом като изборът, направен от работника, на компетентния съд за разглеждане на неговия иск е спазен, целта да се даде предимство на този работник, е постигната и не се налага да се ограничава възможността този иск да бъде разгледан заедно с насрещен иск по смисъла на член 20, параграф 2 от Регламент № 44/2001.

29 Що се отнася до понятието за „насрещен иск“, за което няма определение в член 20, параграф 2 от Регламент № 44/2001, с оглед на припомненото в точка 26 от настоящото съдебно решение следва да се вземе предвид понятието за „насрещен иск“, съдържащо се в член 6, точка 3, от Регламент № 44/2001 в тълкуването, дадено му от Съда. Всъщност от практиката на Съда се извежда, че в интерес на доброто правораздаване особената съдебна компетентност по насрещни искове дава възможност на страните да уредят в рамките на едно и също производство пред един и същ съдия взаимните си претенции с общ произход. Така се избягва воденето на излишни и многобройни дела (решение от 12 октомври 2016 г., Kostanjevec, C-185/15, EU:C:2016:763, т. 37).

30 Такъв общ произход на първоначалния и на насрещния иск може да бъде от договорен или, както генералният адвокат посочва в т. 42 от своето заключение, от фактически характер, какъвто е по делото в главното производство.

31 В това отношение следва да се припомни, че г-н Guida е сключил трудов договор с PL Italy, което притежава 100 % от PL Poland, след което сключва особен „паралелен“ договор с последното, който е основание за PL Italy да предяви своя насрещен иск. Макар и производството, образувано по иска на г-н Guida, да се отнася до първоначалния договор, произходът на неговото уволнение от PL Italy, което г-н Guida оспорва в това производство, е в същите факти, на които се основава насрещният иск, предявен от PL Italy.

32 При тези обстоятелства следва да се съобрази, че взаимните претенции на г-н Guida и на PL Italy имат общ произход по смисъла на съдебната практика, цитирана в точка 29 от настоящото съдебно решение, и че вследствие на това съдът, пред който е предявен първоначалният иск, е компетентен да разгледа насрещния иск.

33 И накрая, като се има предвид, че юрисдикцията, пред която е предявен първоначалният иск от работника, не е била предварително известна на работодателя, не може да бъде релевантно обстоятелството, че последният е придобил вземанията, на които се основава насрещният иск, едва след като тази юрисдикция е била сезирана.

34 Видно от всичко изложено по-горе, член 20, параграф 2 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че в положение като разглежданото в настоящото производство, той дава на работодателя правото да предяви пред съда, редовно сезиран от работника с първоначалния

иск, насрещен иск, който се основава на договор за прехвърляне на вземане, сключен между работодателя и първоначалния носител на вземането, след като първоначалният иск е бил предявен.

По съдебните разноски

35 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Член 20, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че в положение като разглежданото в настоящото производство той дава на работодателя правото да предяви пред съда, редовно сезиран от работника с първоначалния иск, насрещен иск, който се основава на договор за прехвърляне на вземане, сключен между работодателя и първоначалния носител на вземането, след като първоначалният иск е бил предявен.

Подписи